

Ábrahám-megállapodások

The Abraham Accords

SZALAI MÁTÉ – WAGNER PÉTER

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Szalai Máté – Wagner Péter, 2020.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.E-2020.84>

Összefoglalás: A 2020. szeptember 15-én, Izrael, Bahrein, az Egyesült Arab Emírátsok és az Egyesült Államok által megkötött Ábrahám-megállapodások történelmi fordulatot ígérnek a zsidó állam és az arab országok kapcsolatrendszerében. Az egyezmények egyszerre jelölhetik ki Tel-Aviv és egyes Öböl menti monarchiák új politikai és gazdasági együttműködésének kereteit, és jelenthetnek ellensúlyozási kísérletet Törökországgal és Iránnal szemben. Az elemzés bemutatja, hogy milyen motivációk vezérelték a megállapodásokban résztvevő feleket a kapcsolatok felvételében, továbbá körüljárjuk az izraeli-emírségi normalizáció közelkeleti térségre gyakorolt várható hatásait is, különösen tekintettel a palesztin kérdésre, az Öböl-térség biztonságára és Törökország jövőbeni helyzetére a kelet-mediterrán térségben.

Kulcszavak: Izrael, Egyesült Arab Emírségek, Bahrein, Közel-Kelet, Irán, Törökország

Abstract: *The Abraham Accords, which were signed on the 15th of September, 2020 by Israel, Bahrain, the United Arab Emirates and the United States, promise a historical turning point in the relations between Arab states and the Jewish state. The agreements designate the framework of political and economic cooperation between Tel-Aviv and the Gulf monarchies while representing a balancing effort against Turkey and Iran. The analysis presents the motivations driving the different parties in establishing official relations, after which, in the second part, we will identify the foreseeable effects of the normalization efforts on the Middle Eastern region, with a special emphasis on the Palestinian question, Gulf security and the position of Turkey in the Eastern Mediterranean.*

Key words: *Israel, United Arab Emirates, Bahrain, Middle East, Iran, Turkey*

BEVEZETŐ

Az Egyesült Államok, Izrael, Bahrein és az Egyesült Arab Emírségek között megkötött úgynevezett Ábrahám-megállapodások történelmi fordulatot jelenthetnek a Közel-Kelet nemzetközi viszonyaiban. A kétoldalú kapcsolatok normalizálása érdekében tett, immár formális lépések az 1948 óta megoldatlan arab-izraeli kapcsolatok tekintetében is jelentős előrelépésnek számítanak. Tel-Aviv és az Öböl menti államok viszonyrendszerének erősítése ugyanakkor illeszkedik az elmúlt évek, lassan évtized során lejátszódó regionális átrendeződésébe.

Az Egyesült Államok lassú visszavonulásával párhuzamosan a helyi szövetségesek rákényszerülnek érdekeik közelítésére, ennek megfelelően harmonizálják erőforrásaikat annak érdekében, hogy a jelenlegi közel-keleti hatalmi rend fenntartásában ellenérdekelt államok, Irán és Törökország befolyását

ellensúlyozzák. Teherán és Ankara az elmúlt évtizedekben jelentősen kiterjesztette érdekérvényesítő képességét és kapcsolatrendszerét a térségben, ez az átrendezés pedig felülírta az Izrael, illetve az Öböl államok közötti történelmi ellenérzések szerepét.

Az elemzés célja az Ábrahám-megállapodások jelentőségének és hatásainak számba vétele. Ehhez először bemutatjuk az egyezmények tartalmát és a részt vevő felek motivációit, majd az írás második részében arra keressük a választ, hogy a kapcsolatok normalizációja miként hathat a palesztin-izraeli konfliktus jövőjére, az Öböl-térség biztonságára, illetve a Földközi-tenger keleti medencéje hatalmi viszonyainak alakulására.

AZ ÁBRAHÁM-MEGÁLLAPODÁSOK

Az Egyesült Államok, Izrael és az Egyesült Arab Emírségek vezetői közösen jelentették be 2020. augusztus 13-án, hogy a két közel-keleti ország normalizálja kapcsolatait. Miközben a nemzetközi közösség a kétoldalú megállapodás részleteit és várható hatását találgatta, a háttérben tárgyalások folytak további arab államok esetleges csatlakozásáról. A „békekötésre” (amely valójában a diplomáciai kapcsolatok formalizálásáról szól, hiszen a két ország sosem állt hadiállapotban egymással) hivatalosan egy hónappal később, szeptember 15-én került sor a Fehér Házban. Egy héttel az ünnepélyes esemény előtt Bahrein is bejelentette a diplomáciai kapcsolatok felvételét, így az amerikai elnök jelenlétében egy közös deklarációt és két szerződést írtak alá, összefoglalóan [Ábrahám-megállapodások](#) (Abraham Agreements) néven.

A három aláírt dokumentum jellegében és tartalmában igencsak eltér egymástól. A mindössze egyoldalas közös deklaráció egy általános nyilatkozatot tartalmaz a regionális béke és párbeszéd előmozdításáról, elsősorban a három ábrahámi vallási közösség között. Ehhez képest az emírségi-izraeli szerződés [dokumentum](#) egy 12 pontból álló, részletesen kidolgozott nemzetközi megállapodás, amely a hangsúlyt az általános célok mellett (de-eszkaláció, normalizáció az annexió felfüggesztéséért cserébe) a gazdasági együttműködésre helyezi (befektetés, pénzügyek, polgári repülés, turizmus, úrprogram stb.), és további technikai megállapodások megkötését irányozza elő. A dokumentum Iránt nem említi, a biztonságot is csak a hetedik pontban olyan kontextusban, hogy a részes felek elkötelezték a regionális biztonság erősítésében.

Harmadrészt az izraeli-bahreini [megállapodás](#) az előzőhöz képest sokkal általánosabb és rövidebb. Ennek természetzerű oka, hogy Manama csak az „utolsó pillanatban”, szeptember 11-én jelezte, hogy kész a kapcsolatok normalizálására, így a szeptember 15-i ünnepélyes ceremóniáig kevés idő maradt a szövegezésre. A deklaráció inkább csak a felek álláspontjait és egyetértését írja le, az Emírségekkel kötött szerződéshez hasonló konkrétumokat nem tartalmaz.

EMÍRSÉGI MOTIVÁCIÓK

Az emírségi-izraeli megállapodás mögött már régóta tartó gazdasági és biztonsági kapcsolatok húzódnak meg, amelyek létezéséről általában csak anekdotikus bizonyítékok álltak rendelkezésre. 2010-ben, amikor a Moszad Dubajban végzett a Hamasz egyik tisztviselőjével, az emírségi hatóságok a korábban Izraelből beszerzett megfigyelési rendszerek segítségével tudták [azonosítani](#) a zsidó állam ügynökeit. Mérföldkőnek számított, amikor az Abu Dzabiban székelő Nemzetközi Megújuló Energia Ügynökségnél (IRENA) Tel-Aviv 2015-ben képviseletet [nyithatott](#), miközben hivatalosan – és összhangban az Arab Liga korábbi döntésével – izraeli állampolgárok nem [léphettek](#) az Emírségek területére (a kétoldalú gazdasági kapcsolatok ennek megfelelően általában [harmadik](#) országokon keresztül zajlottak). 2019-ben az izraeli külügyminiszter már arról beszélt, hogy a két ország között hírszerzési együttműködés is [megvalósult](#).

Az Ábrahám-megállapodások tehát „csak” hivatalossá tették és fokozták a meglévő kapcsolatokat, így az érdekes kérdés nem a két fél közötti kapcsolatok ténye, hanem a bejelentés időzítése volt. E tekintetben Abu Dzabi részéről valószínűleg kulcsszerepet játszott a 2020 januárjában bemutatott Trump-Netanjahu béketerv, majd az izraeli kormányfő ennek birtokában megfogalmazott, és 2020 júliusára kitűzött, Ciszjordániára fókuszáló annexiós terve. Bár egyes elemzők csak [kampányfogásként](#) minősítették az amerikai elnök januári béketervét, ma már visszatekintve úgy tűnik, ez teremtette meg azt a tárgyalási alapot, amely végül elvezetett az Emírségekkel és Bahreinnel kötött izraeli megállapodásokhoz.

Miközben a Netanjahu annexiós terveire a nemzetközi közösség merev elutasítással reagált, az Emírségek washingtoni nagykövete, Júszef al-Utajba példátlan módon véleménycikkkel jelentkezett az izraeli Yedioth Ahronoth hasábjain 2020 júniusában. A diplomata is az annexió káros hatásaira hívta fel a figyelmet, ám [írásában](#) egyben azt is felvetette, hogy a két ország együttműködésében milyen potenciálok rejlenek: „*Mint a régió két legfejlettebb és diverzifikáltabb gazdasága, a gazdasági és pénzügyi kapcsolatok bővítése felgyorsíthatja növekedését és a stabilitást szerte a Közel-Keleten.*” Arab vezető írása héberül egy izraeli napilapban példanélkülinek számított, és utólag arra utal, hogy Mohamed bin Zájid (MbZ) emírségi koronaherceg részéről ekkor már komoly lépések történhettek a tárgyalások megindításával kapcsolatban.

Elsőként borítani egy bejáratott és megszokott rendszert mindig kockázatos, ráadásul az arab közvélemény egy részének az ellenérzésére is számítani lehet. Az emírségi trónörökös azonban az elmúlt években több hasonló lépést is tett, amely révén sikerült meglepnie a nemzetközi közvéleményt, és erősítenie országa megítélését. Az MbZ nevéhez fűződő külpolitika jegyében az Emírségek eddig is igyekezett kilépni Szaúd-Arábia árnyékából anélkül, hogy azt a Rijáddal való viszonya megszenvedné. Az Izraellel való kapcsolatépítés ennek a stratégiának a leglátványosabb eleme, amely a Washingtonnal meglévő kapcsolatok erősítését is

szolgált, különös tekintettel arra, hogy a közelgő amerikai választások eredménye még nyitott. Ezzel a lépéssel Abu Dzabi nem csak a republikánus, hanem a demokrata oldalon is tudott pozíciókat szerezni, miközben katonai téren ígéretet kapott, hogy az arab országok közül elsőként vásárolhatja meg a legmodernebb F-35-ös harci repülőgépeket.

A kétoldalú kapcsolatok normalizálása azonban közvetlen gazdasági előnyökkel járhat, egyúttal növeli az ország presztízsét is a regionális partnereivel és riváisaival szemben. Ha a normalizáció részeként Izrael eláll ciszjordániai annexiójától, akkor mégiscsak Abu Dzabi lesz az, amely egy gazdag, de távoli kisállamként a legtöbbet tett Palesztínáért, ami egyben tovább erősíti az EAE pozícióját Szaúd-Arábiával, Egyiptommal vagy Törökországgal szemben. Gazdasági téren – erre már Utajba nagykövet írása is utalt – jelentős [potenciál](#) van az Emírségek és Izrael kapcsolatában. Tel-Aviv világszínvonalú technológiákkal rendelkező, importképes nemzetgazdaság, míg az Emírségek jelentős tőkebefektetésre képes, új fejlesztéseket, technológiákat igénylő ország.

A két felet geopolitikai értelemben a közös fenyegetés is összeköti. Mindkét ország számára Irán és a különböző iszlamista hálózatok jelentik az elsődleges biztonságpolitikai fenyegetést (igaz, eltérő mértékben), amelynek kezelésében egymás természetes szövetségesei lehetnek a jövőben. Ugyanakkor a kétoldalú katonai kapcsolatok gyors fejlődése még nem tűnik időszerűnek, bár iráni források máris tudni vélték, hogy az normalizáció ki nem mondott [célja](#), hogy izraeli bázisok jöhessenek létre az Emírségekben.

IZRAELI MOTIVÁCIÓK

Az Ábrahám-megállapodások teljes mértékben megfelelnek a Benjamin Netanjahu izraeli kormányfő által korábban kilátásba helyezett normalizációs megállapodás-tervezet kritériumainak. Ahogyan az a politikus 1993-ban megjelent, Béke a nemzetek között című könyvéből kiderült, Netanjahu [nem támogatja](#) az oslói folyamat és a nemzetközi közösség által is erősített „terület a békéért” elvet (amelynek értelmében Izraelnek területet kell feladnia a békéért cserébe), mivel szerinte a békére nincs nagyobb szüksége Izraelnek, mint arab partnereinek, ezért Tel-Avivnak nem kell további koncessziókat biztosítania a kapcsolatok normalizálása érdekében.

Ez a „béke a békéért elv” tükröződik az Ábrahám-megállapodásokban is. Az izraeli kormánynak gyakorlatilag nem kellett feladnia semmit azért cserébe, hogy a két arab állammal normalizálja a kapcsolatait. A politikai megállapodásnak [ugyan része volt](#), hogy Izrael felfüggeszti a ciszjordániai telepek annexióját, de a felfüggesztés pontos hatálya [nem egyértelmű](#), ráadásul az aláírt egyezményekben már nem került bele erre vonatkozó pont. Ez a megoldás nagymértékben [emlékeztet](#) az egyiptomi-izraeli tárgyalásokra, amelyek során 1978-ban Menachen Begin miniszterelnök ígéretet tett a telepés-tevékenység leállítására a kapcsolatépítés erősítése céljából, amely akkor végül mindössze három hónapig tartott.

Számos elemző nem tekinti a kapcsolatok normalizálását mérföldkőnek, mivel az két kisebb országgal történt meg, amelyek ráadásul soha nem háborúztak Izraellel. Ez az észrevétel ugyan jogos, de izraeli szempontból nem túl jelentős: a két ország kis mérete ellenére megtörheti az arab országokat és Izraelt elválasztó jeget, a bilaterális kapcsolatok pedig (különösen az Emírségek viszonylatában) nemcsak szimbolikus, de tényleges előnyökkel is járnak.

A megállapodás biztonságpolitikai, belpolitikai és gazdasági hasznot is jelent az izraeli kormány számára. Egyrészt a kapcsolatok hivatalos felvétele egyszerűsíti és mélyíti a már meglévő hírszerzési és egyéb védelmi kooperációt a közös ellenségekkel, Iránnal és a különböző mérsékelt, illetve radikális iszlamista csoportokkal szemben.

Másrészt Netanjahunak [jókor jött](#) a külpolitikai siker, hiszen [nyáron növekedett](#) az új koronavírus-járvány elleni kormányzati fellépéssel elégedetlenek aránya, a kormánykoalíció pedig nem tudott megállapodni az ország jövő évi költségvetéséről. Harmadrészt a megállapodás talán [gazdasági szempontból](#) jelenti a legtöbb előnyt Izrael számára. Mivel Dubaj a térség egyik pénzügyi központjaként szolgál, az izraeli befektetők közvetetten kapcsolatba kerülhetnek más arab államok gazdasági szereplőivel is. Az Öböl-államok ellátásbiztonsági okokból az elmúlt évtizedben számos befektetést fogantatosítottak az élelmiszeriparban, számukra az izraeli vállalatok vonzó célpontok lehetnek. Ez előnyös lehet a kínai vállalatok túlsúlyának csökkentésében. Ezen túl a high-end turizmushoz szokott emírségi állampolgárok minden bizonnyal keresni fogják a lehetőséget Jeruzsálem meglátogatására, ez pedig ösztönzőleg hathat a helyi vendéglátóiparra. Ugyan a palesztin területek kérdése nem került be az egyezménybe, de ha az út megnyílna az emírségi és bahreini gazdasági szereplők előtt a nyugati parti területek fejlesztésére, az csökkentené az izraeli kormányon lévő nyomást a palesztin életszínvonal emelésével kapcsolatban.

A MEGÁLLAPODÁS REGIONÁLIS KÖVETKEZMÉNYEI

A PALESZTIN-IZRAELI KONFLIKTUS

Az Ábrahám-megállapodásokban alig utalnak a palesztin kérdésre, ennek ellenére hatással lesznek a konfliktusra. A két arab állam nyíltan szembe ment az elmúlt két évtized arab politikai konszenzusos álláspontjával, amely szerint az izraeli kapcsolatok normalizálásának feltétele [az Arab Béketerv \(ABT\) elfogadása](#) és a kétállami megoldás végrehajtása az 1967-es határok szerint. Annak ellenére, hogy a palesztin ügy támogatása a mai napig fontos szimbolikus kérdés az arab (és muszlim) térségben, az ügy mégis messzemenőig [vesztett súlyából](#) egyrészt a régióban (társadalmi és politikai szinten egyaránt) bekövetkező generációs változás, másrészt pedig a palesztin politikai vezetéssel kapcsolatos frusztrációk miatt. A 21. századi arab döntéshozók, akiknek nagy része nem élte át az arab-izraeli háborúkat, egyre inkább a Palesztin Hatóság (PH) inkompetenciájával és korrupciójával szembesültek, amely nemcsak Izrael egyre látványosabb megerősödéséhez, de más szereplők (pl. iszlamista hálózatok vagy Irán) helyi

befolyásának terjedéséhez vezetett. Ennek köszönhetően a palesztin ügy tényleges támogatása olyan befektetéssé vált, [amelynek költségei](#) (vagyis az Izraellel való együttműködés hiánya) növekedtek, eredményességében pedig nem lehetett hinni.

Ezek a folyamatok, amelyeknek az Ábrahám-megállapodások csak betetőzését jelentik, tovább gyengítették a PH vezetésének stabilitását és a kétállami megoldás egyébként is csekély esélyeit. Douglas Feith, a Hudson Institute elemzőjének [véleménye szerint](#) az egyezményrel az arab vezetők és az Egyesült Államok azt üzenik a palesztinoknak, hogy a status quo megváltoztatásához új vezetőkre és intézményekre van szükségük. Rövid távon ugyan nem látható a PH (vagy a Gázai-övezetben a Hamasz) elleni társdalami elégedetlenség radikális változása, közép- és hosszú távon azonban ez mindenképp növekvő fenyegetést jelent a politikai elit számára.

Ugyan az egyezmények nem tesznek említést az év elején kihirdetett amerikai béketervről, annak egyes alapelveit megerősítik a jelenlegi folyamatok. Egyrészt a Trump-adminisztráció gazdasági fókuszja valószínűleg megmarad, vagyis a palesztin kérdés rendezésében a státuszvitákkal és területi kérdésekkel szemben a gazdasági dimenzió egyre fontosabb szerepet fog játszani. Másrészt az arab politika egyre inkább beletörődik az 1967-es határokon túli izraeli területbirtoklásba. Ennek jelei már korábban láthatóak voltak, [például 2013-ban](#), amikor hét arab állam amerikai közvetítés mellett bejelentette, hogy módosítják az ABT-t, és lehetővé teszik a hatnapos háborút megelőző állapotokhoz képesti területcseréket.

Ezek a fejlemények alapvetően aláássák a PH elmúlt évtizedben követett [nemzetköziesítési stratégiáját](#). Ennek értelmében a palesztin vezetés igyekezett a kérdést kiemelni bilaterális (vagy az Egyesült Államokkal számítva trilaterális) szintről a nemzetközi, multilaterális szintre, abban reménykedve, hogy a tág értelemben vett nemzetközi közösség ki tudja kényszeríteni a kétállami megoldást. Ramallah ugyan helyesen ismerte fel, hogy Izrael pozíciójának folyamatos erősödésével a PH sem önmagában, sem Washington közvetítése mellett sem lenne képes engedményeket kicsikarni Izraeltől, más szempontból ugyanakkor tévesen mérték fel a konfliktusban közvetlenül nem érintett államok viselkedését. Ugyanis a nemzetközi közösség tagjai számára – ahogy azt az Ábrahám-megállapodások is megmutatják – kifejezetten nőttek az Izraellel való együttműködésre vonatkozó ösztönzők. Ebben a megváltozott helyzetben a PH belső és külső kihívások között [valószínűleg kénytelen](#) lesz kisebb, fokozatosan megvalósuló projektekre és engedményekre fókuszálni a jövőben, ebben pedig az Emírségek és Bahrein is partner lehet.

AZ ÖBÖL-TÉRSÉG BIZTONSÁGA: IRÁN ÉS A KATARI VÁLSÁG

Az Emírségek és Bahrein Izraelhez való közeledése hatással lesz az Öböl-térség két meghatározó konfliktusára, a katari válságra és az iráni-szaúdi ellentétekre egyaránt.

Irán mindenképpen az események [vesztésének tűnik](#), nem véletlen, hogy Teherán retorikailag [hevesen reagált](#) az eseményekre, „stratégiai” vagy „történelmi hülyeségként”, és „árulásként” interpretálva az emírségi és bahreini döntést

Palesztina, az arab nemzetek és az iszlám világ felé egyaránt. Az aláíró felek nem kívánták kifejezetten perzsa-ellenesnek beállítani az Ábrahám-megállapodásokat – különösen tekintettel a dinamikus emírségi-iráni gazdasági kapcsolatokra –, azt mégis egyértelműen fenyegetésként érzékelték Teheránban, amely csak növelte az elmúlt évtizedekben kialakult és folyamatosan újratermelt bekerítettség-érzést.

Ettől függetlenül az Ábrahám-megállapodás nem fogja rövid távon stratégiai szinten megváltoztatni Irán regionális pozícióját. Egyrészt igaz ugyan, hogy a már meglévő együttműködés mélyítése és kiterjesztése [korlátozhatja](#) Irán „stratégiai mélységének” terjedését a Közel-Keleten, és közép távon vissza is szoríthatja befolyását, de konkrét projektek hiányában ennek hatékonysága még nem vehető számításba. Az első kézzelfogható fejlemény [iráni és török médiaértesülések](#) szerint a Perzsa-öbölbe tervezett izraeli hírszerzési és titkosszolgálati központok létesítése lenne, amely az Öböl térségén túl a kelet-afrikai régióban is megnövelné Izrael jelenlétét. Másrészt a megállapodás paradox módon legalább annyira [erősítheti](#) Irán pozícióit, mint amennyire gyengíti, hiszen arab partnereinek (elsősorban a Hezbollahnak és a Hamasznak) társadalmi támogatottsága erősödhet általa, hogy magukat az Izrael elleni harc igaz támogatóinak állíthatják be. Harmadrészt a heves retorika ellenére az iráni-bahreini és iráni-emírségi kapcsolatok érdemben nem változnak: előbbivel a nagyméretű síita közösség elnyomása miatt már eddig is nagyon feszült volt a viszony, utóbbi esetén pedig a kialakult pragmatikus kooperáció nem fog érdemben változni. Dubaj [Irán egyik legfontosabb regionális gazdasági partnere](#), eseti politikai kérdésekben (pl. [Líbia kapcsán](#)) pedig megmarad az érdekegyezés.

Az Ábrahám-megállapodások közvetetten érintik a Katar és a „kvartett” (Szaúd-Arábia, az EAE, Bahrein és Egyiptom) közötti feszültségeket is. Az izraeli kapcsolatok nem képezték részét a két fél közötti feszültségeknek, hiszen az Öböl államaihoz hasonlóan Katar is tartott fenn bizonyos mértékű gazdasági kapcsolatokat Tel-Avivval, ezen túl pedig igyekezett befolyást építeni Palesztinában, többször közvetítve a két fél között is.

Ugyanakkor, mivel Izrael azon két állammal fűzte szorosabbra a viszonyát, amelyek a legellenségesebbek Kattarral szemben, a fejlemények mindenképpen közelebb fogják lökni egymáshoz a palesztin és katarit vezetőket. Éppen ezért Doha a megállapodás kapcsán hivatalosan is [elhatárolódott](#) a normalizálás lehetőségétől, az állami média pedig [alapvetően kritikusan](#) mutatta be az eseményeket. Az elmúlt hetekben a [katarit diplomácia](#) is aktivizálódott: szeptember 18-án a palesztin vezetés bejelentette, hogy Katar pénzügyi segítséget nyújt a PH-nak, a szeptemberi ENSZ Közgyűlésen pedig maga a katarit emír beszélt a gázai blokád feloldásának szükségességéről. A PH számára [mindenképpen felértékelődik](#) Katar és Törökország szerepe is, ami elsősorban nem az Emírségek és Bahrein eltávolodásának köszönhető (hiszen a két állam sosem vállalt nagy szerepet a palesztin területeken), hanem az Ábrahám-megállapodások mögötti csendes egyiptomi és szaúdi támogatásnak.

AZ IZRAELI-EMÍRSÉGI MEGÁLLAPODÁS HATÁSA A KELET-MEDITERRÁN TÉRSÉGRE

A Földközi tenger keleti részén az elmúlt fél évtizedben jelentősen nőtt a feszültség, elsősorban a térségben feltárt új offshore földgázmezők és a rendezetlen területi viszonyok miatt. A nemzetközi viszonylatban is jelentős szénhidrogén kincs kitermelésében egyszerre érdekelt Egyiptom, Izrael, Ciprus, Görögország és Törökország, valamint érint(het)i Palesztina és Szíria tengeri területeit is. A felek közötti megállapodás fő akadálya Ankara, illetve az általa képviselt, más területeken is jelentkező asszertív, néha már agresszív külpolitikai aktivitás. A földgázmezők feletti joghatóság tisztázásának egyik akadálya a csak Törökország által elismert Ciprusi Török Köztársaság jelenléte is, amelyen keresztül a török vezetés jelentős igényeket fogalmazott meg a kelet-mediterrán térség szénhidrogén kincseinek kiaknázására. A görög-török viszony általános feszültségein túl, a görög szuverenitás alatt levő szigetek jelenléte a török tengerparti sáv közvetlen közelében szintén [megnehezítik](#) a tisztánlátást a kizárólagos gazdasági övezet (EEZ) határainak kapcsán.

Ankarának Görögországgal és Ciprussal hagyományosan is feszült a viszonya, ám az elmúlt évtizedben Izraellel (Mavai Marmara ügy, Hamasz támogatása) és Egyiptommal (Muszlim Testvériség felszámolása, líbiai események) is megromlottak a kapcsolatai. Törökország líbiai intervenciója Franciaország és Olaszország figyelmét is felkeltette, hogy valamilyen módon ellensúlyozzák a török erőpolitikát.

Az emírségi-izraeli megállapodás ennek a regionális hatalmi vetélkedésnek is új dinamikát adhat azáltal, hogy a normalizációt követően megszűnik annak akadálya, hogy Abu Dzabi maga is szereplővé váljon a kelet-mediterrán versengésnek. Az EAE maga is aktív külpolitikát folytat, amely révén az elmúlt években több alkalommal konfrontálódott Törökországgal, a leglátványosabban Líbiában, de Katar vagy Szomália kapcsán is látható volt ez a tendencia. A mostani megállapodás révén így az Emírségeknek lehetősége lesz felcsatlakozni arra a formálódó politikai-katonai együttműködésre, amely már most is kvázi [szövetségként](#) működik izraeli-ciprus-görög részvétellel.

Izrael hagyományos résztvevője az Kréta szigetén tartott görög hadgyakorlatoknak, amelyen az emírségi légierő legalább 2017 [óta](#) vesz részt rendszeresen. Görögország idén [Franciaországgal](#) is közös hadgyakorlatot tartott, míg [Egyiptommal](#) 2014-re nyúlnak vissza a rendszeres katonai gyakorlatok. Athén 2020-ban – részben a török lépésekre válaszul – 18 francia Rafael vadászbombázó beszerzéséről döntött, amelyek révén közös platform jelenik meg az egyiptomi és emírségi légierővel. Abu Dzabinak Kairóval meglévő szoros együttműködése biztosíthatja a jövőben, hogy rajtuk, és most már Izraelen keresztül is utat találjon a Kelet-Mediterrán térség hatalmi rivalizálásához, és a Törökországgal meglévő vetélkedését annak közvetlen szomszédságába vigye.

KONKLÚZIÓ

Az Ábrahám-megállapodások legfontosabb következménye, vagyis a két Öböl menti ország és Izrael közötti kapcsolatok nyíltabbá és intenzívebbé tétele stratégiai következményekkel jár bilaterális és regionális szinten egyaránt. A kétoldalú kapcsolatokban elhárult az akadály a mélyebb biztonságpolitikai és gazdasági együttműködés előtt, amely – szemben az egyiptomi-izraeli és jordániai-izraeli relációra – valószínűleg a következő években látványossá és intenzívvé válik, elsősorban az Emírségek esetében. Regionális szinten a közlekedés elsősorban Irán és Törökország növekvő befolyásának ellensúlyozásához, az iszlamista hálózatokkal szembeni közös fellépéhez vezet. A palesztin kérdést közvetlenül nem érintik az Ábrahám-megállapodások (ez már önmagában is újdonság), de közvetetten hatnak rá, erősítve a palesztin politikában látható vezetői válságot, és aláásva a kétállami megoldás megvalósulásának egyébként is elenyésző esélyét.

Ezen túl az Ábrahám-megállapodások jelezhetik egy új időszak kezdetét, amelyben az arab államok már nem a palesztin ügytől, hanem saját érdekeiktől teszik függővé az Izraellel való együttműködést. A két kisállam egyfajta lakmusztesztként is szolgál az arab politikában, a nagyobb államok ugyanis ennek rövid- és közép távú következményei alapján dönthetnek a kapcsolatok felvételéről. Az igazán gyökeres áttörést szimbolikus jelentőségéből és méretéből adódóan Szaúd-Arábia jelentené, erre azonban [a jelenlegi király uralkodása](#) idején nem számíthatunk. Rijád vélhetően áldását adta a megállapodásra, ugyanakkor a jelenleg rendelkezésre álló információk szerint a beleegyezést Mohamed bin Szalmán koronaherceg egyedül hozta meg, kizárva a döntésből a Szaúd-családot, amelynek egyes (főként idősebb) tagjai nem lennének hajlandóak ilyen lépésre.